

Zeeweringen

Deze krant wordt huis aan huis verspreid in het werkgebied van projectbureau Zeeweringen.

Het werk zit er op! Dit jaar heeft projectbureau Zeeweringen acht dijktrajecten versterkt. In totaal is de steenbekleding van ruim 27 kilometer Zeeuwse dijk verbeterd. Ook bij u in de buurt is hard gewerkt. Het projectbureau heeft oude bekleding vervangen door nieuwe betonzuilen of versterkt met een laag breuksteen die werd ingegoten met asfalt. In deze krant leest u over het werk.

Werken 2009 afgerond

Klaar voor het stormseizoen

Veiligheid; daar draait het werk van projectbureau Zeeweringen om. Het projectbureau versterkt de steenbekleding van de Zeeuwse dijken. Zo blijft het achterland beschermd tegen overstromingen. Ook tijdens de uitvoering van het werk aan de dijk staat veiligheid hoog in het vaandel. Dit was ook het geval bij de dijktrajecten die dit jaar zijn versterkt. De werkzaamheden zijn prima verlopen. Vóór het stormseizoen was al het werk afgerond.

In principe is Zeeland nu al veilig. Toch worden de dijken versterkt, omdat de huidige norm is dat alle dijken in Zeeland een superstorm moeten kunnen trotseren. Theoretisch gezien

komt deze eens in de 4000 jaar voor. Ter vergelijking: de storm van 1953 komt gemiddeld eens in de 250 jaar voor. Begin jaren negentig bleek dat de steenbekleding van veel dijken niet meer aan de veiligheidseisen voldeed. Tijdens een fikse storm met zware golfaanvallen konden de stenen of betonblokken losslaan; de steenbekleding was te licht. Hoewel er nooit sprake was van direct gevaar, was dit toch aanleiding om in 1997 projectbureau Zeeweringen op te richten. Het projectbureau moet in 2015 in totaal 325 kilometer dijkbe-
kleding hebben versterkt. Inmiddels is al ruim 190 kilometer gerealiseerd. Een kleine rekensom maakt duidelijk dat het projectbureau de komende jaren nog flink aan de slag moet. Met de ervaring die ondertussen is opgedaan, is dit geen probleem. Over een paar jaar voldoen alle Zeeuwse dijken aan de huidige veiligheidsnorm. Daarmee wordt veilig superveilig.

In een klein hoekje

Ook tijdens de werkzaamheden heeft het projectbureau oog voor veiligheid. Het werk aan de dijken brengt immers veranderingen met zich mee. Zo rijdt er meer transportverkeer door de omgeving en is de dijk tijdelijk een werkterrein. Een ongeluk zit in een klein hoekje. Daarom neemt het projectbureau verschillende maatregelen. Denk aan het werkgebied afzetten met hekken, fietspaden en duiklocaties afsluiten en het transportverkeer niet door de woonkern laten rijden.

Gastlessen op basisscholen

Het projectbureau wijst omwonenden op de gevaren, bijvoorbeeld tijdens informatieavonden. En daar blijft het niet bij. Dit jaar kregen basisschoolleerlingen uit Zoutelande en

Colijnsplaat een speciale gastles over het werk. Daarbij kwam uitgebreid aan bod dat het gevaarlijk is om op het werkterrein te komen. In Vlissingen heeft het projectbureau samen met waterschap Zeeuwse Eilanden een vrachtverkeercampagne gehouden. De vrachtwagenchauffeurs die materiaal aanvoerden voor de dijkversterking werden opgeroepen om hun snelheid te minderen en extra goed op te letten.

Winterstop

De dijkwerkzaamheden van dit jaar zijn vóór het stormseizoen afgerond. In dit seizoen, tussen 1 oktober en 1 april, is het openbreken van een dijk te gevaarlijk. Toch zitten de medewerkers van het projectbureau tijdens de wintermaanden niet stil. Aan de uitvoering van een dijkversterking gaat namelijk drie jaar voorbereiding vooraf. In die tijd worden ontwerpen voor de dijktrajecten gemaakt en de nodige vergunningen aangevraagd. Ook kijkt het projectbureau samen met gemeenten, milieuorganisaties en belangenverenigingen hoe het werk optimaal gepland kan worden. Zo probeert ze overlast tot een minimum te beperken.

Meer weten over het werk van
projectbureau Zeeweringen?
Kijk op www.zeeweringen.nl.

Complexe afstemming voor mens, dier en plant

Aandacht voor de om

Werk aan de dijk geeft overlast. Voor mens, dier en plant.

Het projectbureau houdt hier zoveel mogelijk rekening mee. Het valt echter niet mee alle wensen van belanghebbenden op elkaar af te stemmen. Zeker omdat deze soms tegenstrijdig zijn. Vogels willen bijvoorbeeld graag rust in het voorjaar, zodat ze ongestoord kunnen broeden. Mensen willen liever geen overlast in de zomer. Zo kunnen ze rustig over de dijk fietsen en genieten van zon, zee en strand. Omdat juist alleen in die periode - buiten het stormseizoen - aan de dijken gewerkt mag worden, is het een hele klus een planning te maken waar iedereen blij mee is.

Speciaal materiaal

Hoe kan het nóg beter? Deze vraag stelt projectbureau Zeeweringen zich vaak. Het projectbureau staat dan ook open voor innovatieve materialen, die beter zijn voor het milieu, minder kosten of technische voordelen bieden. Dit jaar is Elastocoast® gebruikt bij de dijkversterking van een deel van de Oesterdam. Voor het eerst in Nederland is dit innovatieve materiaal bij een grootschalig project toegepast. Elastocoast® bestaat uit fijne breuksteen dat aan elkaar is gelijmd. Door de open structuur vertoeven flora en fauna er goed op. Bovendien is het dun, sterk en makkelijk te repareren. Voor de Oesterdam bood deze bekleding een milieuvoordeel. Het gebruik van dit materiaal voorkwam dat aan de voet van de dijk een deel van het schor opgegraven moest worden.

Overlast

‘Gelukkig is nu alles achter de rug’

Jan en Jeroen Verburg

Stof, lawaai en vrachtwagens die heen en weer rijden; bij dijkwerkzaamheden is enige overlast helaas niet te vermijden. Jan Verburg weet hier alles van. Samen met echtgenote Cora en zoon Jeroen runt hij Camping Orisant, net achter de dijk bij Colijnsplaat. De campingeigenaren zaten niet te wachten op overlast van een dijkversterking. En hun gasten al helemaal niet.

‘Herrie op en achter de dijk en mijn strandje ontoegankelijk. Heel vervelend’, zegt Jan. Maar hij is ook realistisch. ‘Het kon niet anders. Dijkversterking is belangrijk voor de veiligheid, daarover bestaat geen enkele discussie. Je moet het accepteren. Alleen de manier waarop wordt gecommuniceerd, maakt het meer of minder acceptabel.’

Sahara op kip

Over de communicatie rond de aanpak van het dijktraject Oud Noord-Bevelandpolder, is de familie Verburg eensgezind.

‘We zijn vooraf uitgebreid geïnformeerd. Iedereen kon zijn of haar zegje doen. Ik ben er van overtuigd dat er serieus naar alle belanghebbenden werd geluisterd’, vertelt Jan. ‘Natuurlijk gaat het in de praktijk wel eens anders dan de bedoeling was. Zo zouden we wat geluidsoverlast hebben als er breuksteen werd gestort. Maar toen de dumper stenen stortte, dachten we dat de wereld verging. En als het een tijdje droog weer was geweest, zorgden langrijdende vrachtwagens voor grote stofwolken. Lastig bij het barbecuen: voor je het wist, lag de halve Sahara op je kip. Dan is de lol er vlug af. Gelukkig is dat nu allemaal achter de rug.’

Financiële hinder

‘Doordat mensen hebben afgezegd en gasten tussentijds weggingen, hebben we financieel ook hinder ondervonden’, vult Cora aan. ‘Maar ondanks alle overlast moet het gezegd worden: de medewerkers van projectbureau Zeeweringen en de aannemer waren ongelooflijk aanspreekbaar en behulpzaam. Klachten werden opgelost. En als er niet direct een oplossing was, werd er over gepraat.’

Prachtig strandje

‘Nu hebben we een prachtig strandje en een hellingbaan’, vertelt Jan. ‘Rolstoelers, scootmobielers, ouders met kinderen en wandelwagens en bolderkarren: het strandje is nu met recht voor iedereen toegankelijk. Bovendien zijn er extra trappen aangelegd. Dus dat zijn we er - naast een veilige dijk - op vooruitgegaan.’

geving

En zelfs wanneer alles goed gepland is, kan het werk nog overlast veroorzaken. Zo waren in het toeristische Zoutelande delen van het strand en de boulevard afgesloten vanwege het werk aan de dijk. Vervelend voor wie daar wilde recreëren. Het projectbureau nam maatregelen om het strand zo goed mogelijk bereikbaar te maken. Onder andere door de aanleg van extra paden en een tijdelijke trap bij een veelgebruikte dijkovergang.

Op de Vlissingse boulevard hadden omwonenden last van stof door vrachtwagens die materiaal aanvoerden. De aannemer heeft dit opgelost door de glooiing, waar het transport over reed, nat te sproeien. Helaas lukt het niet altijd om alle overlast te voorkomen. Gelukkig is ongemak altijd tijdelijk. Wat blijft, is een veilige dijk.

Toekomst en verleden

Expositie in het Watersnoodmuseum

Sinds kort exposeert het projectbureau in het Watersnoodmuseum in Ouwerkerk. Er is van alles te zien: steensoorten, een kaart van alle dijktrajecten, een stukje film over project Zeeweringen en panelen over natuur en cultuurhistorie. **Neem snel een kijkje!**

Het Watersnoodmuseum heeft pas een ingrijpende verbouwing achter de rug. Het museum is uitgebreid van één naar vier Phoenix-caissons. Deze betonnen kolossen zijn in november 1953 gebruikt om het gat in de dijk bij Ouwerkerk te dichten. Het projectbureau exposeert in het caisson

'Toekomst'. Een toepasselijke plaats voor informatie over dijkversterking.

Museumglooiing

Op de dijk langs het museum heeft het projectbureau een museumglooiing aangelegd. Deze geeft een goed beeld van de steensoorten die in de loop der jaren zijn gebruikt voor dijkversterkingen. Bijvoorbeeld basalt, Vilvoordse steen, Petit granit, betonblokken systeem Leendertse, Haringmanblokken en Doornikse steen. Een mooie manier om historisch materiaal te bewaren voor de toekomst.

Gratis toegangskaartjes

Bezoek nu gratis het Watersnoodmuseum! Projectbureau Zeeweringen verloot 250 toegangskaartjes. Wilt u kans maken? Vul dan deze bon in en stuur deze vóór 20 november 2009 naar projectbureau Zeeweringen, Postbus 1000, 4330 ZW Middelburg. De winnaars krijgen de toegangskaartjes thuisgestuurd.

Ja, ik maak graag kans op toegangskaartjes voor het Watersnoodmuseum in Ouwerkerk.

Aanhef dhr. / mevr. *
Voorletter(s) ..... Telefoonnr. ....
Naam ..... Aantal kaartjes 1 / 2 *
Straat ..... nr .....
Postcode .....
Woonplaats ..... * omcirkel wat van toepassing is

Het projectbureau spant zich in om overlast te beperken. Een mooi voorbeeld: om rondwaaiend zand tegen te houden, zijn in Zoutelande stuifschermen in de duinen geplaatst.

Bijenhotel

Bij het werk aan de dijken heeft het projectbureau oog voor de natuur. Zo zijn speciaal voor de schorzijdebij enkele 'hotels' aangelegd in de buurt van de Oesterdam. Een 'bijenhotel' bestaat uit een flinke bult zand op de glooiing waar duizenden bijen nestjes in maken. Eenvoudig en doeltreffend. De schorzijdebij is zeldzaam in Europa. De bijen leven vrijwel uitsluitend van het stuifmeel van de zeeaster, ook bekend als 'zulte' of in Zeeland als de zeeegroente 'lamsoor'. Ook in andere dijktrajecten legt het projectbureau 'bijenhotels' aan.

Een korte terugblik

Voor meer informatie: www.zeeweringen.nl

Benieuwd waar het projectbureau dit jaar werkte? En wat daar is gedaan? Hieronder staan alle dijktrajecten op een rij.

Boulevard Bankert en Evertsen

Het was voor velen een geweldige attractie: het versterken van de steenbekleding aan de boulevard in Vlissingen. Langs Boulevard Evertsen werden enorme hoeveelheden zand verplaatst om de glooiing bloot te leggen. Een indrukwekkend gezicht. De glooiing langs Boulevard Bankert werd niet alleen versterkt, maar ook verfraaid met drie zonneplateaus. Dit was een initiatief van de gemeente Vlissingen. Het werk had soms ingrijpende gevolgen, met name voor Panta Rhei. Het strandpaviljoen lag precies tussen het werk van projectbureau Zeeweringen en de versterking van de Zwakke Schakel Nolle-Westduin door Waterschap Zeeuwse Eilanden. Daarom werd het strandpaviljoen tijdelijk verplaatst. In het werkgebied is ook oud oorlogstuig gevonden, waaronder een 'Tsjechische egel'. Dit metalen stekelvarken werd door de Duitsers gebruikt om het de geallieerden moeilijk te maken om aan wal te komen. Het exemplaar is geschonken aan Museum Infatuatie in Nieuwddorp.

Oesterdam, Eerste en Tweede Bathpolder

Speciaal aan het dijktraject Oesterdam, Eerste en Tweede Bathpolder was de aanleg van een schorrandverdediging, een soort dam van breuksteen. Zo blijft het schor dat daarachter ligt voor de toekomst behouden. Een groot voordeel, niet alleen voor de natuur. Het schorgebied dat voor de dijk ligt, vermindert namelijk de kracht van de golven die tegen de dijk slaan. Daardoor hoefde de steenbekleding niet overal versterkt te worden. Ook bijzonder aan de versterking van dit dijktraject was het gebruik van het innovatieve materiaal Elastocoast®.

Zoutelande

Voor het toeristische Zoutelande is de dijk langs het dorp een belangrijke plek. Via de dijk zijn toeristen en inwoners in een mum van tijd op het strand. Ook voor ondernemers, die voor hun inkomsten afhankelijk zijn van

toerisme, is dit van belang. Het projectbureau deed van alles om hinder te beperken. Zo reed transportverkeer bewust niet door het dorp en zijn er stuifschermen geplaatst in de duinen. Ook zijn de werkzaamheden zo gepland dat altijd een deel van het strand toegankelijk was. Ondanks alle maatregelen kon helaas niet alle overlast voorkomen worden. Wel goed nieuws voor minder validen: de dijk en het strand zijn beter toegankelijk gemaakt. In opdracht van de gemeente Veere is een flauwe helling aangelegd aan de dorpskant van de dijk. Het projectbureau verflauwde de daarop aansluitende helling aan de andere kant van de dijk.

Oud Noord-Bevelandpolder en Colijnsplaat

In de Oud Noord-Bevelandpolder werden naast de dijkversterking nog wat andere werkzaamheden uitgevoerd. Op verzoek van de dorpsraad zijn perkoenpalen geplaatst tussen de Oost- en Westnol. Ook heeft het projectbureau een hellingbaan en twee trappen voor recreanten aangelegd. De trap bij camping De Mattemburgh is feestelijk geopend door omwonenden. Het standbeeld van waterbouwkundig ingenieur Johannis de Rijke moest wijken voor de werkzaamheden. Het staat nu tijdelijk in de tuin van verzorgingscentrum Cleijenborch. Bij de verplaatsing van het beeld ging er iets mis: rechteronderbeen en linkervoet bleven op de sokkel achter. Gelukkig is het beeld nu weer volledig hersteld. Volgend jaar verhuist het terug naar zijn oude stek bij de haven.

Polder Vierbannen van Duiveland en inlaag Ouwerkerk

Er is geen betere plek om de noodzaak van dijkversterking duidelijk te maken: de inlaag bij Ouwerkerk, vlakbij het Watersnoodmuseum. Het museum laat immers overduidelijk de gevolgen van een dijkdoorbraak zien. Het werk aan de dijk is prima verlopen. Er was wel een kleine achterstand

vóór de bouwvak. Maar door de inzet van een extra ploeg tijdens de vakantie, was het werk toch op tijd klaar. Bijzonder aan dit dijktraject is de aanleg van een museumglooiing.

Grevelingendam

Het werk aan de Grevelingendam was eerder klaar dan verwacht. Over het strand was enige ophef. Het was bij laagwater perfect te bezoeken, maar bij hoogwater liep het onder. Voor bezoekers was vertrekken dan de enige optie. Het projectbureau trok zich de commotie rond het strand aan. Door extra zandsuppletie kunnen recreanten nu ook bij hoogwater op het strand terecht.

Nijs-, Hoogland-, Ser Arends- en Schor van Molenpolder

In dit dijktraject liggen twee strekdammen. Deze zijn overigens niet van een nieuwe bekleding voorzien, omdat zij geen deel uitmaken van de primaire waterkering. Over het buitendijkse stuk tussen de twee strekdammen mag, evenals voorheen, niet gefietst worden. Het pad is ongeschikt gemaakt voor fietsers. Dit is nodig voor de rust van de vogels die op het schor verblijven.

Anna Jacobapolder, Veerhaven en Willempolder

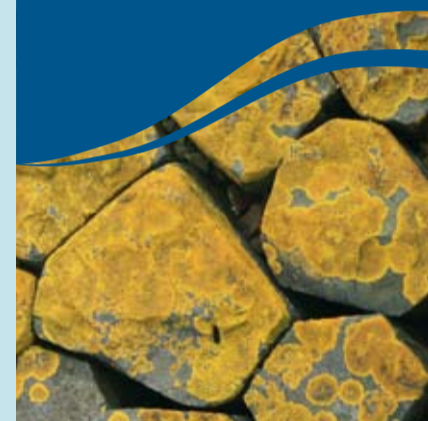
Het werk in de Anna Jacobapolder is goed verlopen. Het projectbureau kreeg hier te maken met een bijzonder cultuurhistorisch object: de Bruinisser Stelberg. Dit is de enige buitendijkse hollestelle van Nederland. De hollestelle is een overblijfsel uit de vroege middeleeuwen en werd gebruikt als drinkput voor schapen. Ook kon de herder zich hier met zijn schapen terugtrekken bij hoogwater. De Bruinisser Stelberg ligt tegen de dijk aan die versterkt moest worden. Om het unieke restant uit het verleden niet te beschadigen, ging het projectbureau voorzichtig te werk onder begeleiding van een archeoloog.

Projectbureau Zeeweringen dankt alle belanghebbenden en omwonenden voor hun begrip voor de overlast tijdens de werkzaamheden.

Waar vindt u ons?

Heeft u vragen, opmerkingen of klachten? U kunt ons bereiken via:

www.zeeweringen.nl
info@zeeweringen.nl
0118-621370

Colofon

Dit is een uitgave van projectbureau Zeeweringen, een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat, waterschap Zeeuwse Eilanden en waterschap Zeeuws-Vlaanderen.

Realisatie

Projectbureau Zeeweringen

Uitvoering

men@work

Fotografie

Mechteld Jansen
Joop van Houdt
Ente Breed
Archief projectbureau Zeeweringen

Redactieadres

Projectbureau Zeeweringen
Postbus 1000
4330 ZW Middelburg
T (0118) 62 13 70
F (0118) 62 19 93

www.zeeweringen.nl

Waterschap Zeeuwse Eilanden